

Op zoek naar evenwicht

Het auteurs- en naburig recht is in beweging. Terecht is er daarbij de afgelopen jaren meer aandacht voor de inkomenspositie van auteurs en artiesten. In het beleidsstreven de inkomenspositie van kunstenaars te verbeteren is het auteursrecht (en zeker het auteurscontractenrecht) een belangrijk instrument. Toch werkt dat in de praktijk nog niet optimaal. Zoals ook het auteursrecht op internet een lastige kwestie blijft. Een uitdaging dus voor de komende jaren.

Berlijnse muren

Zoals toenmalig Euro-commissaris Neelie Kroes in 2010 constateerde: “Ons huidige gefragmenteerde auteursrechtensysteem is slecht aangepast op de essentie van kunst. Kunst kent geen grenzen. In plaats daarvan hebben intermediairs een belangrijkere rol dan artiesten. Het irriteert het publiek dat het vaak geen toegang heeft tot het werk dat artiesten aan willen bieden, een vacuüm dat gevuld wordt door illegale content. Artiesten lopen daardoor de vergoeding mis die ze verdienen.” Zij karakteriseerde veel van de huidige auteursrechtelijke regels als “een serie Berlijnse muren”. De aanpassing van het recht op de nieuwe wereld blijft telkenmale achter, stelde zij. Zij noemde daarvan ook een belangrijke oorzaak: “Handhaving van auteursrecht is op dit moment vaak verbonden met gevoelige vraagstukken, zoals privacy, dataprotectie en zelfs netneutraliteit. Sommige partijen hebben er belang bij dit debat uit de weg te gaan of het op morele gronden te voeren, en zo miljoenen burgers te demoniseren. Dat is een niet te handhaven weg.”

Tijdens de moeizame totstandkoming van de nieuwe Auteursrechtlijn vorig jaar zullen velen aan haar woorden hebben moeten denken. Hoewel de nieuwe richtlijn belangrijke stappen zet, zijn er nog vele stappen die zouden moeten volgen. In de richtlijntekst blijft (door compromis op compromis) veel onduidelijk, dat in nationale wetgeving en in jurisprudentie nader helder zal moeten worden. Een definitieve oplossing biedt de richtlijn voor veel knelpunten niet.

[Platform Makers](#), het samenwerkingsverband van vakbonden en beroepsorganisaties van auteurs en artiesten, pleit online voor meer oog voor collectief beheersoplossingen. Zowel in het belang van de consument als van de maker, de auteur en de artiest. Verplicht (of vrijwillig) collectief beheer kan de licentie-impasse (de hoge transactiekosten voor online diensten om licenties van rechthebbenden te verkrijgen) doorbreken: kan helpen de ‘Berlijnse muren’ op internet te doorbreken. Daarnaast biedt collectief beheer voor auteurs en artiesten het voordeel van collectieve onderhandeling over de verdeling van opbrengsten. Een tegenwicht voor de zwakke individuele onderhandelingspositie van veel makers.

Artikel 17

Meest in het oog springt, binnen de nieuwe richtlijn, artikel 17 (het voormalig, veel besproken ‘artikel 13’). Platform Makers en de bij Platform Makers aangesloten belangenorganisaties juichen zeer toe dat Europa de principiële stap heeft gezet internetplatforms als YouTube en Facebook niet langer in staat te stellen voor een appel en een ei gebruik te (laten) maken van beschermde werken. De Europese wetgever zette helaas niet de stap naar verplicht collectief beheer, hetgeen een one-stop-shop voor gebruikers zou hebben gecreëerd en auteurs en artiesten een eerlijk aandeel zou garanderen. Over de verdeling van de nieuwe online opbrengsten verzuimt de nieuwe richtlijn harde kaders te stellen. Dat beschouwen wij als een zorgpunt. Zoals bij bestaande diensten als Spotify en Blendl dreigen auteurs en artiesten achteraan te moeten aansluiten en hernieuwd afhankelijk te worden van de algemeen erkende zwakkere (en te zwakke) individuele onderhandelingspositie. Wij vragen de Nederlandse overheid en de Tweede Kamer daarom nadrukkelijk aandacht te geven aan de wijze waarop verdeling van online exploitatie tot stand zal komen en komt, bij zowel bestaande

diensten als bij de nieuwe vergoedingen die vanwege licensering door artikel 17 tot stand zullen komen.

Bij de internationale lobby rond de richtlijn werd vanuit sommige lobbygroepen telkenmale het angstbeeld opgeroepen dat de nieuwe richtlijn het einde zou betekenen van het vrije internet. Middels filters zou beschermd materiaal niet langer beschikbaar kunnen zijn, is de veel gehoorde bewering. Auteurs en artiesten zijn echter niet uit op filters: zij maken hun werk juist om gehoord, gelezen en gezien te worden. Zij willen verspreiding niet verhinderen, maar willen wel een eerlijk aandeel in de exploitatie van hun werk. Wij vragen de Nederlandse wetgever dan ook vanuit dat oogpunt wetgeving vorm te geven.

Auteurscontractenrecht

In de loop van dit jaar volgt de evaluatie van het auteurscontractenrecht. Wetgeving die tot nog toe niet het verschil maakte dat beoogd werd: de bescherming van auteurs en artiesten tegen onredelijke contractvoorwaarden. Een correctie op de door vele onderzoeken en instanties aangetoonde en bevestigde relatief zwakke onderhandelingspositie van makers ten opzichte van hun exploitanten.

De nieuwe richtlijn biedt ook op dit gebied enkele verbeteringen: de verplichting auteurs en artiesten niet enkel een billijke, maar een 'evenredige' beloning te bieden en een nieuwe transparantieplichting, waarvoor ook auteurs en artiesten in Nederland al jaren gepleit hebben.

Daarnaast verzoeken wij de kamer en de wetgever met name om aandacht voor de reikwijdte van deze wettelijke bepalingen. Wij vragen om ook video on demand (VOD) en bioscoopvertoning onder de collectieve vergoedingsrechten van 45d lid 2 te brengen. Om de mogelijkheid van collectief onderhandelen uit te breiden en van een prikkel voor de sterkste marktpartij te voorzien. Om het werkgeversauteursrecht (een uitzondering in Europa waardoor auteurs in loondienst op een achterstand gezet worden) te schrappen. En om zowel verplichte Fair Practice als inschrijving bij de Geschillencommissie Auteurscontractenrecht in subsidiebeleid verplicht te stellen. Ook voor de Publieke Omroep.

Maatschappelijk evenwicht

Het auteursrecht, het woord zegt het al, is bedoeld voor auteurs, maar is in de loop der jaren – evenals het naburig recht – meer en meer verworden tot louter een exploitatierecht, dat in veel deelsectoren standaard aan exploitanten moet worden overgedragen. Binnen de Federatie Auteursrechtbelangen werken wij graag met producenten, uitgevers en omroepen samen; een goed partnership tussen makers en exploitanten is een ideaal waar wij ook intern aan werken. Van groot belang is en blijft echter het evenwicht tussen beide groepen fundamenteel te herstellen, collectief en individueel. Voor auteurs en artiesten zelf, maar ook in het algemeen maatschappelijk belang: de motor van culturele en journalistieke creatie zijn de makers. De 'auteursrechtrelevante sectoren' zijn goed voor 6 procent van het Nederlandse bruto binnenlands product en 7,4 procent van de totale werkgelegenheid in ons land. De sector is van groter economisch belang dan de bouw. Het is in ons aller belang dat de makers die de basis vormen van deze belangrijke sector van hun werk kunnen (blijven) bestaan. Daarin ligt wat ons betreft de belangrijkste uitdaging voor de nabije toekomst.

Erwin Angad-Gaur, voorzitter [Platform Makers](#)